

UTRIKESUTSKOTTETS UTLÅTANDE 2/2001 rd

Statsrådets redogörelse med anledning av förberedelserna inför Världshandelsorganisationen WTO:s nya förhandlingsrunda (The Millennium Round)

Till stora utskottet

INLEDNING

Remiss

Stora utskottet sände den 30 mars 2001 utrikesministeriets brev av den 18 mars 2001 om ärendet E 15/1999 rd till utrikesutskottet för eventuella åtgärder.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- utrikeshandelsminister Kimmo Sasi
- enhetschef Jorma Korhonen och ambassadrådet Silja Ruokola, utrikesministeriet
- direktör Tapio Kytölä, Centralförbundet för lant- och skogsbruksproducenter MTK

- ekonomiske experten Peter J. Boldt, Finlands Fackförbunds Centralorganisation FFC
- direktör Erik Forsman, Industrins och Arbetsgivarnas Centralförbund
- tf. biståndspolitiska sekreteraren Eeva Simola, Servicecentrum för Biståndssamarbete
- Ville-Veikko Hirvelä, Medborgarorganisationernas WTO-kampanj.

Dessutom har Servicearbetsgivarna rf lämnat ett skriftligt utlåtande.

Samband med andra handlingar

Utskottet har tidigare lämnat två utlåtanden i saken, UtUU 6/1999 rd och UtUU 9/1999 rd.

STATSRÅDETS UTREDNING

Förslaget

Statsrådets utredning gäller förberedelserna inför WTO:s fjärde ministermöte i Doha i Qatar. Avsikten är att mötet i Doha skall fatta beslut om att inleda en ny handelspolitisk förhandlingsrunda.

Enligt utredningen har Europeiska unionen ställt som mål att mötet i Doha skall ta ett beslut om en omfattande förhandlingsrunda. Förhandlingar om handeln med tjänster och jordbruket

har redan inletts utifrån besluten under den föregående så kallade Uruguayrundan.

Statsrådets ståndpunkt

Regeringens ståndpunkt kommer inte till uttryck i utredningen. Vid utfrågningen av sakkunniga framhöll regeringen att den fortfarande är för en omfattande förhandlingsrunda utifrån de riktlinjer som drogs upp under Finlands EU-ordförandeskap.

UTSKOTTETS STÄLLNINGSTAGANDEN

Motivering

Förberedelser inför en ny förhandlingsrunda

Världshandelsorganisationen WTO lyckades inte vid sitt tredje ministermöte i Seattle få till stånd en överenskommelse om att inleda en ny förhandlingsrunda. Beslutet stupade på meningsskiljaktigheter om agendan för förhandlingsrundan framför allt mellan de viktigaste länderna och ländergrupperna, som Europeiska unionen, Förenta staterna och utvecklingsländerna. Frivilligorganisationerna och folkrörelserna visade också stor aktivitet under mötet i Seattle.

Europeiska unionen har fortfarande precis som inför ministermötet i Seattle ambitionen att få i gång en bred och allomfattande förhandlingsrunda. Detta fastslogs senast av Europeiska rådet i Stockholm, som framhöll att Europeiska gemenskapen fortsätter sin aktiva insats för att ministermötet i Doha skall nå samförstånd om en ny bred förhandlingsrunda. Europeiska rådet ansåg att den nya rundan bör tillgodose alla WTO-medlemmars, inte minst utvecklingsländernas intressen och att den bör förberedas på ett öppet och övergripande sätt i dialog med medborgarsamhället. Utskottet omfattar Europeiska rådets ambition på denna punkt.

En ny förhandlingsrunda som ser till helheten är bra för Finland, menar utskottet. De snabba förändringarna i världsekonomin, framför allt den snabbt ökade gränsöverskridande handeln med varor och tjänster, gör det ytterst angeläget att få till stånd en så omfattande överenskommelse som möjligt om gemensamma spelregler. Med hjälp av den multilaterala handelsordningen och som medlem i Europeiska unionen har Finland bättre möjligheter att bevaka också sina egna handelsintressen och uppnå sina andra mål inom den internationella handeln. Ensamt är Finland inte tillräckligt starkt för att utverka några betydande fördelar av de övriga medlemmarna i förhandlingarna.

Förhandlingar om jordbruket

Enligt vad utskottet har erfarit blir jordbruket en nyckelfråga för Europeiska unionen i nästa förhandlingsrunda. Förhandlingar om jordbruket har inletts i mars 2000 utifrån de beslut som fattades i den föregående rundan, Uruguayrundan, men för att få i gång nästa runda är det förmodligen nödvändigt att ta in dem som ett centralt element också i den nya rundan. En öppning i förhandlingarna om jordbruket påverkas dessutom av att den särskilda ordningen för behandling av jordbruksstödet utifrån olika WTO-avtal (t.ex. "fredsklausulen", *Peace Clause*) löper ut 2003. Efter detta kan t.ex. WTO:s bindande tvistlösningsmekanismer i allt fler fall tillämpas på frågor som anknyter till EU:s gemensamma jordbrukspolitik.

Djursjukdomsepidemierna inom unionens område har drivit jordbruket in i en mycket trängd situation. De insatser som krävs för att utreda dessa kriser kan visa sig svårförenliga med trycket på EU utifrån att liberalisera handeln med jordbruksvaror. Utskottet understryker att det måste gå att bedriva ett hållbart jordbruk inom hela Europeiska unionen, Finland medräknat, också efter en eventuell ny förhandlingsrunda.

Utskottet vill att den europeiska modellen för ett multifunktionellt jordbruk, som tar hänsyn till faktorer som miljö- och landskapsvård samt livsmedelssäkerhet och djurs välbefinnande, garanteras i förhandlingarna. Det är viktigt att länderna har kvar rätten att förbjuda import av livsmedel eller produkter vars hälsoeffekter inte är kända eller som befunnits skadliga för människor.

Utvecklingsländerna i WTO

Utskottet omfattar uppfattningen att bättre villkor för utvecklingsländerna inom världshandeln bör lyftas fram som nyckelfråga i nästa förhandlingsrunda. Det är absolut nödvändigt att uppnå ett resultat som på ett avgörande sätt kan förbättra utvecklingsländernas möjligheter att delta i

den globala handeln och därmed främja deras egen hållbara utveckling.

Det kräver betydande eftergifter från de industrialiserade ländernas sida att öppna marknaden för import av u-landsprodukter. EU:s initiativ "Allt utom vapen" är enligt utskottets mening en god början. Det innebär att EU öppnar för import från de minst utvecklade s.k. MUL-länderna. För socker, ris och bananer är övergångsperioderna visserligen rätt långa. De övriga viktiga handelspartnerna bör involveras i denna utveckling för att det i förhandlingsrundan skall kunna ske ett genombrott i marknadstillträdet för de fattigaste länderna.

WTO-förhandlingsmekanismen och själva regelverket är ytterst komplicerade och förutsätter fortsatt aktivt engagemang av medlemsländerna vid uppföljningen och förhandlingarna för att bevaka sina egna intressen. Det är mycket viktigt att u-länderna med det snaraste i en eventuell förhandlingsrunda ges bättre möjligheter till heltäckande och effektiv medverkan i WTO. En tänkbar modell vore ekonomiskt stöd från i-länderna vilket skulle medge fler ständiga förhandlare för u-länderna i WTO. Utskottet noterar med tillfredsställelse att det juridiska center för u-länderna som utskottet lyft fram i sitt utlåtande UtUU 9/1999 rd delvis med finländskt bistånd har kunnat inleda sitt arbete.

Nya frågor på förhandlingsagendan

Med ambitionen att få i gång en omfattande förhandlingsrunda har Europeiska unionen arbetat för att föra upp bl.a. grundläggande arbetsnormer (*core labour rights*) och miljöfrågor på Världshandelsorganisationens agenda. Utskottet tillstyrker denna ambition.

U-länderna har vissa reservationer beträffande dessa frågor. De anser att om frågorna tas upp i WTO, öppnar det för i-länderna en möjlighet att skydda sina egna handelsintressen genom protektionistiska åtgärder. Utskottet menar att det vid förberedelserna inför förhandlingsrundan är viktigt att övertyga u-länderna om att behandlingen av dessa frågor inte leder till protektionism utan till att handeln liberaliseras till nyt-

ta för alla parter tack vare gemensamt överenskomna spelregler som garanterar en socialt och miljömässigt hållbar utveckling.

En fråga som får allt större betydelse i takt med att Världshandelsorganisationen utvecklas är relationen mellan organisationens regelverk och andra internationella avtalsmekanismer. Det är viktigt att WTO:s avtalsmekanismer för att främja fri handel inte kan åberopas som förvärandning för en urholkning av andra befintliga internationella avtal.

I utvecklingen av WTO:s verksamhet är det enligt utskottet viktigt att se till att regelverket är förenligt med andra internationella konventioner, som miljökonventionerna och konventionerna om arbetslivsnormer. Utskottet anser vidare att WTO bör eftersträva ett närmare samarbete med internationella organisationer på området, som Internationella arbetsorganisationen ILO, för att därmed i görligaste mån förebygga konflikter mellan olika avtalsmekanismer. Utskottet tillstyrker att Finlands regering arbetar för att WTO:s allmänna råd skall beordra organisationen att utarbeta ett målprogram för hållbar utveckling.

Restriktionerna i EU:s gemensamma handelspolitik och förhandlingarna

Den gemensamma handelspolitiken är en av unionens viktigaste befogenheter. Kommissionen har från första början haft en central roll i att utarbeta den.

Genom Nicefördraget preciserades gemenskapens gemensamma handelspolitik i relation till offentliga tjänster som utbildningstjänster samt sociala tjänster och tjänster som rör människors hälsa. I artikel 133.6 konstateras att handeln med dessa tjänster omfattas av delad behörighet mellan gemenskapen och dess medlemsstater. Utskottet ser det som särskilt viktigt att Europeiska unionen i förhandlingarna håller fast vid restriktionerna beträffande offentliga tjänster och att handeln med dem inte öppnas som ett led i WTO:s avtalsmekanism på ett sätt som är till skada för utbudet av och principerna för offentliga tjänster i medlemsstaterna.

Offentlig upphandling

En del av WTO:s medlemmar har åtagit sig att följa gemensamma regler om offentlig upphandling inom ramen för ett särskilt s.k. plurilateralt avtal om offentlig upphandling. Utskottet anser att också aspekter på de mänskliga rättigheterna och sociala och miljörelaterade frågor måste lyftas fram vid eventuella förhandlingar om detta avtal.

Öppenheten i förhandlingsrundan och i WTO:s verksamhet samt hörande av riksdagen

Det faktum att de frågor som har med Världshandelsorganisationen att göra i centrala delar omfattas av Europeiska gemenskapens kompetens och att WTO-reglerna har betydande verkningar för de flesta samhällsområden ställer enligt utskottets mening alldeles särskilda krav på förberedelserna inför förhandlingarna både i Finland och EU.

Utskottet understryker att statsrådet måste gå in för största möjliga öppenhet i förberedelserna inför och i förhandlingarna gentemot medborgarsamhället och olika intresseorganisationer. Finland bör ge sitt uttalade stöd åt ambitionerna att ta upp öppenheten i WTO gentemot medborgarsamhället och till exempel medlemsstaternas

parlament, menar utskottet. Det tillstyrker strävandena för att finna vägar till ett meningsfullt engagemang av medborgarsamhället i WTO-förhandlingarna och WTO:s verksamhet över lag.

I relation till riksdagen måste 8 kap. grundlagen om riksdagens deltagande i den nationella beredningen av ärenden som gäller Europeiska unionen ovillkorligen följas. En betydande del av förhandlingsfrågorna skulle om Finland inte hade gått med i EU ha omfattats av riksdagens lagstiftningsbehörighet, vilket understryker behovet av att riksdagen aktivt deltar i förberedelserna för en eventuell förhandlingsrunda och följer upp själva förhandlingarna och själva ministermötet som fattar besluten.

Utlåtande

Utrikesutskottet meddelar vördsamt som sitt utlåtande

att utskottet omfattar statsrådets ståndpunkt i saken och

att utskottet förutsätter att statsrådet regelbundet lämnar utredningar till riksdagen om Finlands och EU:s ståndpunkter i förberedelserna inför Världshandelsorganisationens eventuella nästa förhandlingsrunda.

Helsingfors den 3 maj 2001

I den avgörande behandlingen deltog

ordf. Liisa Jaakonsaari /sd
vordf. Henrik Lax /sv
medl. Ulla Anttila /gröna
Antti Kalliomäki /sd
Bjarne Kallis /fkf (delvis)
Ilkka Kanerva /saml
Antero Kekkonen /sd
Kimmo Kiljunen /sd
Juha Korkea-aho /cent

Outi Ojala /vänst
Kalevi Olin /sd
Sirpa Pietikäinen /saml
Mirja Ryyänen /cent
Hannu Takkula /cent
Matti Tiuri /saml
Ben Zyskowitz /saml
ers. Esko-Juhani Tennilä /vänst.

Sekreterare vid behandlingen i utskottet var
utskottsrådet Antti Pelttari.